Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

4.10.2019

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan
maatalousjaosto

VUODEN 2020 TALOUSARVIOESITYKSEN KIPUPISTEITÄ MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALALLA (PL 30)

Ruokaviraston toimintaedellytysten turvaaminen (mom. 30.20.01)

Maa- ja metsätalousministeriö esitti Ruokavirastolle vuoden 2020 talousarvioon 5,0 milj. euron lisämäärärahaa viraston toimintaedellytysten turvaamiseksi. Vuoden 2020 talousarvioesityksessä Ruokaviraston toimintamenomomentille (30.20.01) on tähän tarkoitukseen sisällytetty 2,0 milj. euroa (CAP27 uudistuksen valmistelu).

Tiukka rahoitustilanne ei johdu Ruokaviraston perustamisesta, mikä on edennyt hyvin ja toiminnallista synergiaa löytyy suunnitellusti kahden aiemman viraston yhdistämisestä. Ruokaviraston tiukan taloudellisen tilanteen vuoksi viraston toiminnassa on jo vuoden 2020 aikana tehty merkittäviä toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi ja synergiaetujen löytämiseksi. Toimenpiteet ovat kohdistuneet muun muassa investointeihin, IT-järjestelmäkustannuksiin ja henkilöstökuluihin. Tehdyt toimet eivät kuitenkaan ole riittäviä. Jos virasto ei saa riittävää lisärahoitusta vuodelle 2020, tarkoittaa se mittavia henkilöstövähennyksiä. Tämä muodostaa riskin viraston lakisääteiselle toiminnalle mm. hyvän elintarviketurvallisuuden sekä kasvi- ja eläintautitilanteen ylläpitämiselle sekä maksajavirastotoiminnalle ml. viraston hallinnoimien tietojärjestelmien kehittäminen ja tukien maksatus ajallaan. Maksajaviraston tehtävänä on myös varmistaa ja osoittaa EU:n suuntaan se, että Suomen tukimaksatusjärjestelmä on toimiva ja luotettava, ja että tukien maksatusperusteet ovat kunnossa. Ruokavirasto vastaa EU:n kokonaan rahoittamien tukien, kansallisten tukien sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 toimeenpanosta sekä ELY-keskusten, kuntien ja Leader-toimintaryhmien ohjauksesta.

Viraston häiriötön toiminta on erityisen tärkeää nykyisen rahastokauden loppuunsaattamisessa ja uuteen rahastokauteen valmistauduttaessa, koska uuden rahastokauden toimeenpano edellyttää mittavia tietojärjestelmämuutoksia. Ilman lisärahoitusta vaarana on, että Ruokavirasto menettää uuden ohjelmakauden suunnittelun ja toteutuksen kannalta kriittistä osaamista henkilöiden hakeutuessa muualle. Uutta osaamista ei ole mahdollista hankkia nopeasti tilalle, koska järjestelmien syvällinen tuntemus ja uutta luovat julkishallinnon toimintamallit edellyttävät usean vuoden kokemusta valmistelussa ja kehittämistyössä.

Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) pääomitus vuonna 2021 (mom. 30.20.61)

Vuoden 2020 talousarvioesitykseen sisältyvien määrärahojen arvioidaan olevan riittävät maatalouden rakennetukiin. Rahoitusta on momenteilla 30.10.40 (Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset), 30.10.41. (Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki) ja 30.20.61 (Siirto maatilatalouden kehittämisrahastoon). Vuoden 2020 talousarvioesitykseen sisältyy yhteensä 90,3 milj. euron määräraha maatilatalouden kehittämisrahastoon tehtävää siirtoa varten, mikä mahdollistaa maatalouden investointien pysymisen vuoden 2018 tasolla. Tästä 90,3 milj. euron määrärahasta hallitusohjelman mukaista lisäpääomitusta on 31 milj. euroa ja 1 milj. euroa porotalouden investointeihin tarkoitettua osuutta.

Hallituksen kehyspäätökseen ei sisältynyt siirtoa maatilatalouden kehittämisrahastoon vuodelle 2021. Hallitus on kehysriihessä linjannut: ” Hallituksen tavoitteena on turvata mahdollisuudet maatalouden rakennetukien maksamiseen vuoden 2020 tasolla nykyisen rakennetukijärjestelmän soveltamisen ajan pääomittamalla maatilatalouden kehittämisrahastoa (Makera). Uuden rahastokauden tukijärjestelmäkokonaisuuden rahoituksesta päätetään erikseen.”

Tulevan rahoituskauden rahoituskokonaisuus maatalouden investointeihin riippuu CAP-suunnitelman rahoitusvalmistelun yhteydessä vuosille 2021–2027 tehtävistä linjauksista. EU:n uuden rahastokauden toimenpiteet otettaneen käyttöön aikaisintaan vuonna 2022, jolloin vuonna 2021 on käytössä nykymuotoinen tukijärjestelmä, mutta tulevan rahoituskauden EU- ja kansallinen rahoitus. Tämän vuoksi vuoden 2021 rakennetukien rahoitusta on tarpeen tarkastella erillisenä kysymyksenä. Siten Makeran käyttösuunnitelmassa vuonna 2021 myöntämisvaltuuden tulisi olla noin 65 milj. euroa. Vuoden 2021 talousarvioon olisi otettava loppuosa eli 69 milj. euroa hallitusohjelmassa päätetystä 100 milj. eurosta. Ehdotuksessa on otettu huomioon investointiavustusten lisäksi myös muita Makerasta rahoitettavia toimenpiteitä (mm. tutkimus- ja kehittämishankkeet, peruskuivatushankkeet). Ilman tätä siirtoa Makerasta ei voisi myöntää ollenkaan maatalouden investointiavustuksia vuonna 2021.

Mikäli investointien tukemiseen ei ole riittävästi varoja, investoinnit vähenevät, jolloin maatalouden tuottavuuskasvu, elinkelpoisuus ja tuotannon kokonaismäärä kääntyvät vähitellen laskuun ja vaikuttavat viimeistään muutaman vuoden viiveellä myös elintarviketeollisuuden kotimaisen raaka-aineen saantiin. Investointiavustusten rooli on investointien toteutumisen kannalta hyvin keskeisessä asemassa, sillä arvioiden mukaan jopa kaksi kolmasosaa investoinneista jäisi tekemättä ilman avustusta. Samalla on keskeistä varmistua siitä, että avustukset kohdentuvat pitkäkestoisiin ja tarkoituksenmukaisiin investointeihin.

METSO-ohjelman rahoitus (mom. 30.64.50)

Vuoden 2020 talousarvioesityksessä METSO-ohjelman toteutukseen on osoitettu 2 milj. euron lisärahoitus MMM:n pääluokan momentille 30.40.45. Lisäyksen jälkeen käytettävissä oleva määräraha ohjelman toteutukseen nousee 7 milj. euroon. Lisäys on erittäin tarpeellinen, mutta vuotuisella 7 milj. euron määrärahatasolla päästään vuoteen 2025 mennessä noin 65 000 ha toteutustasoon ohjelman talousmetsien luonnonhoidon toimenpiteissä. METSO-ohjelman valtioneuvoston periaatepäätöksen tavoitteen (82 000 ha) saavuttaminen vuoteen 2025 mennessä edellyttäisi, että ohjelmaan olisi käytettävissä vuosittain 10 milj. euroa. METSO-ohjelman tavoitteen mukainen toteutus edellyttäisi lisäyksiä myös Suomen metsäkeskuksen henkilöstöresursseihin.

METSO-ohjelmaa toteutetaan MMM:n ja Ympäristöministeriön yhteistyönä. MMM:n vastuulla ovat talousmetsissä tehtävät luonnonhoidon toimenpiteet (ympäristötuki, luonnonhoitohankkeet). YM:n vastuulla oleva osuus METSO-ohjelman toteutuksesta (96 000 ha) tulee toteutettua HO 2019 –lisäyksillä.

Metsähallituksen virkistys- ja matkailukäytön kohteiden korjausvelka (mom. 30.64.50)

Talousarvioesitys sisältää 1 milj. euroa hallitusohjelman kertaluonteista lisärahoitusta Metsähallituksen MMM:n hallinnonalalla olevien virkistyskäyttöä ja luontomatkailua tukevien rakenteiden ja palveluiden korjausvelkaan.

Korjausvelan määräksi arvioidaan yhteensä 9 milj. euroa (virkistyskäyttöä tukeva rakenteet 7,5 milj. euroa, moottorikelkkaurat 1 milj. euroa ja digitaalisuusinvestoinnin 0,5 milj. euroa). Lisäys on tarpeisiin nähden niukka eikä sillä pystytä vähentämään hallitusti MMM:n vastuulla olevien luontokohteiden palveluvarustuksen korjausvelkaa. Metsähallitus alkaa purkaa pienempien usein lähivirkistyskäytössä olevien retkeily- ja virkistysalueiden palveluvarustusta, jotta suurien

matkailukeskusten ja valtion retkeilyalueiden palveluvarustuksen korjausinvestoinnit voitaisiin osin tehdä. Toiminnan kehittämiseen ja luontomatkailun edellyttämiin uusinvestointeihin tällä kertaluonteisella lisämäärärahalla ei ole mahdollisuuksia.

Paikkatietopoliittisen selonteon toimeenpano (mom. 30.01.01)

MMM edistää vuoden 2020 aikana paikkatietoselonteon toimeenpanoa sekä osallistuu rakennetun ympäristön paikkatiedonhallinnan kehittämiseen. Näiden hankkeiden puitteissa kehitetään yhteistyössä mm. kuntien ja valtion hallinnoimien valtakunnallisten paikka-, osoite-, huoneisto- ja rakennustietojen laatua, yhtenäisyyttä ja turvallista käyttöä, jotta useat digitaaliset prosessit saadaan nykyistä luotettavammiksi, kustannustehokkaammiksi ja toimiviksi. Tällaisia ovat mm. pelastustoimi, luototus, logistiset palvelut ja rakentamisen prosessit. Työ edellyttää tiivistä yhteistyötä kuntien ja useiden hallinnonalojen kesken. Uuden sukupolven osoitetietojärjestelmän ja huoneistotietojärjestelmän perustat on luotu vuosina 2017-2019 toteutettujen digihankkeiden yhteydessä ja niiden kehittämisellä on suora yhteys Rinteen hallitusohjelman tavoitteisiin. Laadukkaiden ja hyvin yhteen toimivien paikkatietovarantojen ja -palveluiden kokonaishyötypotentiaalin on arvioitu olevan tavoitetilassa (2025-2030) erityisesti rakennetun ympäristön osalta ja kaikkien arvioitujen toimialojen osalta erittäin merkittävä, jopa satoja miljoonia euroja vuodessa.

MMM esitti lisättäväksi vuoden 2020 talousarvioon ministeriölle ja Maanmittauslaitokselle yhteensä 2,0 milj. euroa tasokorotuksena paikkatietoselonteon toimeenpanoa, erityisesti valtakunnallisten osoitetietojen laadun sekä niihin liittyvien tietopalveluiden kehittämistä ja ylläpitoa varten. Talousarvioesitykseen sisältyy nyt Maanmittauslaitoksen osuus (1,5 milj. euroa) kertaluonteisena kolmevuotisena rahoituksena. Kehittämistyön ja kehitettyjen palveluiden ylläpidon turvaamiseksi tarvittaisiin kuitenkin pysyvä rahoitus ja lisäksi alun perin esitetty puolen miljoonan euron osuus ministeriölle laaja-alaisen yhteistyön koordinointiin ja jatkotyön varmistamiseen.